— Пийте, нахоре, арик!..

Прозоро-біле кобиляче молоко — трохи кисле, здорове, цілюще й життєдайне.

— Ви питали, нахоре, чому, на мою думку, немає бога?

— Начальник сказав, що бога нема!.. Значить, його нема.

— Нема бога, бурханів і святих. Ще є хутухти — перероджeнці й лами. Але їх теж не буде!..

— Коли світить сонце — день, коли сонця нема — ніч. Бога нема, бо він не може зробити з ночі день!

— А чим же він годується? Його ніхто не бачив!

— Пийте арик, нахоре! Я розповім, який він корисний.

— Між кінцем давніх, раніш минулих, чудових десяти тисяч віків і початком теперішніх чудових тисяч віків, за часів, коли заново народилося сонячне проміння, коли заново почали проповідувати зібрання вісімдесяти чотирьох тисяч наук, визначились, кажуть, держава, устрій та віра.

Була батьківщина, кажуть, найвеличніша в світі! Підіймалися сімдесят подвійних гір, що зросли поруч, підпираючи одна одну, без перевалів і проходів. Підносилися сімдесят величезних білих скель, темніли п'ятдесят чорних чагарників. Давали радість вісімнадцять веселих гаїв-лісів, біліли п'ятдесят снігових хребтів, сяяли вісімдесят скель-висот із крижаними вістрями. Було вісім нектарних білих морів, хвилі гойдали десять великих цілющих вод-морів, біліли колами чистої

води стави, озера, повагом несли свою течію сотні великих річок, дзюрчали крізь землю сотні тисяч джерел.

Коливалися квіти всіх кольорів, поспівали разом ягоди тисяч різних смаків, щебетали дзвінкоголосі птахи, жайворонки шістдесяти видів радісно співали, а сарни сімдесяти мастей паслися, слідкуючи чередою один за одним

Повиростали коні. Помахуючи гривами, паслися вони, укривши поверхню золотої землі, живились, підгризаючи траву своїми гострими зубами. Жеребці та кобили ходили разом, торкаючись одне одного боками; лошата, однолітки й дволітки, з іржанням блукали серед своїх товаришів. Звучало іржання коней, дзвінке, веселе; їхні голоси — ніби голоси лебедів. Виросла сила-силенна червоних і жовтих верблюдів. Широкі степи заполонила рогата худоба. Корови, телята, бики паслися по балках та долинах. Білі, як мушлі, виросли вівці, заполонивши підніжжя високих гір.

Безліч літ минуло відтоді, як утратили їм рахунок; колись, давно це вже було, як утратили їм міру; невідомо, скільки віків минуло, як забули їхнє число.

Ось яка була, коли оповідати коротко, батьківщина!

За тих часів, кажуть, на найвищу сиву гору в країні сходив дідок. Голова й борода його були білі, як овеча вовна. На найвищу гору сходив тоді сивий міцний дідок Цаган-Убугун.

Він щороку сходив на гору й оглядав усю країну. Куди падав його ласкавий, як промінь, погляд, там виростали ліси й чагарники, у степах виростала висока соковита трава й дикий часник, з'являлися тисячі звірів, птахів та квітів, тисячі табунів коней, десятки тисяч корів, без ліку білих, як мушлі, овець.

Куди кидав погляд Цаган-Убугун, там країна ставала обважніла плодами, як жінка, що носить богатиря, і люди жили тисячі років.

Одного року, між кінцем і початком чудових десяти тисяч віків, бурхан Амітаба влаштував бенкет такий, якого ще не бачили в цьому світі. Почав бенкет на вісімдесят діб, почав забави на шістдесят діб. Зібрав він усіх живих істот, усіх святих та бурханів.

Прийшов на цей великий бенкет і Цаган-Убугун. Зібрали вони м'яса та різних страв стільки, що цілі гори утворились, зібрали вина стільки, що моря-озера утворились, і почали великий бенкет. Стали вони бенкетувати, весело розмовляючи, як зозулі, почалися забави та веселощі.

Цаган-Убугун — сивий дідок, розідрали б його на шматки гобійські вовки, напився тоді, як верблюд! Ноги заплітаються, язик присихає, очі не бачать.

А настала якраз тоді пора підійматись йому на найвищу гору. П'яний був тоді Цаган-Убугун і ледве видерся на найближчий дабан. Сперся він животом на кам'яний горбок, і заснув там Цаган-Убугун — роздерли його на шматки гобійські вовки.

Не подивився тоді Цаган-Убугун туди, куди йому слід було дивитись. Висохли нектарні моря, висох ліс, розсипались гори.

Рівно тепер підіймаються сімдесят подвійних червоних пісків, що їх уславлений кінь не може проскакати з кінця в кінець. Розіслалися тридцять три великі, широченні Гобі, що їх тут народжений витязь не може обійти навколо, розкинулись під вітрами чорні ували, що їх не пройдеш, хоч цілі місяці йди; вісім жовтих степів заволокло млою, що їх не пройдеш, хоч цілі роки йди.

Вимерла худоба й вимерли люди.

А тих, що лишилися живі, заполонили китайські та японські купці, залякали лами з своїх дацанів, худобу загарбали вельможі — сайти, — бідним став монгол-арат.

Тоді народився в Гобі, коло Шанхайських гір, що нагадують пощерблені зуби, в одної бідної монголки син. Пізніше назвали його Темур.

У бідній прокопченій юрті ріс Темур. Нічого не було йому їсти й нічого пити. Мати його померла від голодної смерті. Лишився хлопчик Темур у пустелі сам. Тоді ж у кобили, начальниці дикого табуна, здохло лоша. Засумувала кобила, відбилася від табуна й заблудилась у Гобі.

Одного разу гобійський вітер доніс до неї сумне скигління-іржання. То плакав маленький голодний Темур. Прибігла до нього кобилиця, почала пестити й годувати своїм повним од молока вим'ям.

Почав рости й міцнішати хлопчик. Став він мужній, кремезний, дужий і великий, як гора. І тоді вдруге дали йому ім'я арати — Темур, що значить — залізо.

— Пийте, нахоре, арик!

— Зібрав Темур усіх бідних аратів і розповів їм про свою долю. З того часу почали всі люди пити арик, здоровий і цілющий напій — кобиляче молоко.

Між кінцем і початком чудових десяти тисяч віків най хоробріший і найкращий верхівець Темур зібрав величезне військо з аратів-бідняків.

Стало те військо численне, як трава в степу. І повів Темур його проти вельмож-сайтів, проти лам і багатих юрт.

Як ураган, пролітав Темур по всій країні. Безліч ханів і сайтів підкорив він собі, і з того часу, майже по всій землі, на десятки тисяч верстов, влада перейшла до рук бідних аратів.

Стало краще жити.

Кажуть, що це був Ленін, який прогнав китайських та японських купців, одібрав табуни та отари в сайтів і роздав бідним, а лами зачинилися в дацанах, і тепер їм надходять останні дні.

Тридцять три великі, широченні Гобі, що їх тут народжений витязь на уславленім коні не міг проскакати навколо, кажуть, тепер можна об'їхати на машині.

— Пийте арик, нахоре!..